

Mokřady u Falkenburku – místo pro lidi a přírodu

Historie

První zmínky o Novém Falkenburku jsou ze 16. století, kdy Jindřich Berka z Dubé staví mezi lety 1562 -1572 kamenný zámek. Ten se pak v 18. století dočkal barokní přestavby (1759). Pravděpodobně v této době byl za zámkem, na místě dnešních mokřadů vysázen lesík, jako součást zahradních úprav a vysázeny aleje kolem cest, mající charakter osy, do krajiny.

Na mapě stabilního katastru z roku 1843 je lesík již vykácen a na jeho místě je vlhká louka. Z osových cest je zcela zachována jedna, dnes lemovaná sloupovitými duby a část druhé, spojující zámek s městem, lemovaná jírovci (kaštany). Stejný stav, jen s menším břehovým doprovodem vodních toků lze vidět na ortofotmapě z roku 1954. Na ortofotu z roku 2003 lze zaznamenat rozvoj zamokřených luk, břehového doprovodu vodních toků a pravděpodobně samovolnou obnovu lužního lesa, zejména za potokem.

Současnost

Nezisková organizace Čmelák – společnost přátel přírody od roku 2005 postupně získala několik pozemků. Ty vyčistilo od několika černých skládek a pozemky udržuje sečí, zejména bujného rákosu. Pozemky byly zamokřené a nevhodné pro zemědělské využití. Proto bylo na jejich místě naplánováno vytvoření několika tůní pro obojživelníky. Projektovou dokumentaci k tůním vytvořil Ing. Pavel Schneider z firmy AquaKlimax v roce 2012. V tomto roce také nezisková organizace Čmelák získala na stavbu tůní dotaci ze Státního fondu životního prostředí. Realizace tůní proběhla v zimě 2013.

V roce 2012 Čmelák získal také grant od nadace VIA na návrh návštěvnické infrastruktury se zapojením veřejnosti. Tento návrh vytvořili Eva a Petr Klápšťovi z atelieru Nature Systems. Cílem bylo navrhnout vybavení pro návštěvníky tak, aby sem rádi chodili a dostali se do kontaktu s přírodou a zároveň příliš nerušili vodní tvory a rostliny.

Veřejnost byla zapojena zejména do plánovacího procesu. Na prvním plánovacím účastníci na společné procházce popsali příjemné a nepříjemné smyslové vjemy, dojmy, příběhy, duch místa (osnova podle Christophera Daye) a dali dohromady program – žádoucí aktivity, co by rádi aby šlo v místě dělat a na závěr vybrali ve všech tématech priority. Na druhém setkání v diskusi nad pracovními variantami vznikla vodítka pro vytvoření finálního návrhu.

Pro druhé setkání s veřejností byly vytvořeny tři pracovní varianty jako podklad pro debatu o konkrétním řešení. Všechny varianty měly společné členění na následující tři zóny:

- **Centrum aktivit** je rušný prostor pro lidi, společenský kontakt, náročnější zábavu a kratochvíle,
- **Nerušná příroda** tvoří většinu lokality, lidská noha sem nemá důvod ani příležitost vkročit
- Zóna na pomezí, pro **procházký a pozorování**

První varianta byla navržena s centrem aktivit u stávající cesty u velké tůně, druhá varianta byla navržena s centrem aktivit u malých tůní v blízkosti zámku a třetí byla rozptýlená varianta, která neměla jednoznačné centrum a aktivity byly umístěny podél stávajících cest jako korálky na náhrdelníku.

Z druhého veřejného setkání vzešlo doporučení vyjít ve finální variantě z tzv. „Rozptýlené“ varianty. Umístění aktivit u stávající cesty má dva hlavní efekty: návštěvníci mají motivaci projít celým územím (vždy je čeká něco nového) a zároveň jsou okrajové polohy ponechány přirozenému vývoji. Určitým průnikem do této „divočiny“ jsou cestičky pro pěší. Cestní síť je spojitá a je navržena jako okružní. Tři největší tůně lze obejít kolem dokola a návštěvník tak může zvolit z několika variant okruhů.

Finální varianta byla zpracována v prosinci 2012. Iniciačních výsadba vodních rostlin proběhla v květnu 2013 a realizace návštěvnické infrastruktury v letech 2013 – 2014. Od roku 2014 až do současnosti jsou mokřady využívány jak místními obyvateli k procházkám, tak k exkurzím a vzdělávacím programům neziskové organizace Čmelák, která postupně doplňuje nové atrakce a informace pro návštěvníky.

Eva Klápšťová